

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ІНСТИТУЦІЙНОГО КОНСТРУКТУ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

О. В. Карпенко,

Національна академія державного управління при Президентові України

А. С. Рибченко,

Посольство України в Швейцарській Конфедерації

У статті обґрунтовано необхідність формування сучасного соціального конструкту публічної дипломатії шляхом реформування в Україні системи дипломатичної служби на всіх її організаційно-структурних рівнях за допомогою впровадження повсюдного цифрового врядування, а також налагодження успішних комунікацій між інститутами держави та громадянського суспільства. Запропоновано ухвалити регулюючі нормативно-правові акти, за допомогою яких стимулюватиметься опанування цифрових компетенцій у дипломатичній сфері із залученням недержавних організацій, які формально та неформально представляють Україну на міжнародній арені. Доведено, що відсутність єдиного стратегічного підходу та неузгодженість у здійсненні цифрових трансформацій на всіх організаційно-структурних рівнях дипломатичної служби значно знижує результативність впровадження будь-яких новацій. Визначено, що брак професійних кадрів, які володіють цифровими навичками та ефективно використовують свій креативний потенціал, призводить до формалізму, малоефективності та статичності дипломатичних процедур, а також спричинює стагнацію розвитку нових комунікативних практик зовнішньополітичного дискурсу. Рекомендовано запровадити в МЗС України посаду заступника міністра з цифровізації (CDTO) для здійснення інституційного управління сферою впровадження інструментарію цифрової дипломатії.

Ключові слова: дипломатична служба; креативність; публічна дипломатія; соціальний конструкт; цифрова дипломатія; цифрові трансформації; цифрові комунікації.

FORMATION OF THE SOCIAL AND INSTITUTIONAL CONSTRUCT OF DIGITAL DIPLOMACY

O. V. Karpenko,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

A. S. Rybchenko,

Embassy of Ukraine to the Swiss Confederation

The article substantiates the need to form a modern social construct of public diplomacy by reforming the system of diplomatic service in Ukraine at all its organizational and structural levels through the introduction of universal digital governance, and also establishing successful communications between state and civil society institutions.

It is proposed to adopt regulatory legal acts for stimulating the acquisition of digital competencies in the diplomatic sphere with the involvement of non-governmental organizations that formally and informally represent Ukraine in the international arena. It is proved that the lack of a unified strategic approach and inconsistency in the implementation of digital transformations at all organizational and structural levels of the diplomatic service significantly reduces the effectiveness of the implementation of any innovations. It is determined that the lack of professional staff who have digital skills and effectively use their creative potential leads to formalism, inefficiency and static diplomatic procedures, as well as causes stagnation in the development of new communicative practices of foreign policy discourse.

It is recommended to introduce the position of Deputy Minister of Digitalization (CDTO) in the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine to carry out institutional management in the field of implementation of digital diplomacy tools.

Keywords: diplomatic service; creativity; public diplomacy; social construct; digital diplomacy; digital transformations; digital communications.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Традиційні методи дипломатії поступово втрачають ефективність у сучасних умовах глобалізаційного розвитку, а формалізовані засоби пропаганди утилітарних урядів змінюються на інноваційні інструменти горизонтальних комунікацій сучасних політичних мереж, гарантуючи дотримання основних

базових цінностей відкритого громадянського суспільства. Цілепокладаючим пріоритетом дипломатичної діяльності будь-якої країни стає справляння впливу на цільову аудиторію в інформаційному просторі там, де це є технологічно можливим та політично доцільним. Сучасна дипломатія перестає бути закритою сферою міждержавних комунікацій та поширювати інформацію тільки через ЗМІ, спілкуючись виключно

© Карпенко О. В., Рибченко А. С., 2020

з журналістами, що негативно впливає на формування нового соціального конструкту зовнішньополітичного впливу держави на міжнародну спільноту. З одного боку, це пов'язано із змінами контексту міждержавних відносин, за яких нової актуальності набуває теза про те, що «дипломатія є мистецтвом ховати за словами реальність» (Мак'явеллі, 2007), а з другого – з еволюцією технологій, які сприяють відкритому інформуванню громадян про діяльність держави у сфері зовнішніх зносин за допомогою наявних цифрових засобів масової комунікації. Таким чином, для досягнення поставлених цілей механізми реалізації публічної дипломатії повинні відповідати рівню технологічного розвитку сучасного цифрового суспільства.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичною основою дослідження комунікативних практик публічної дипломатії стали праці Джозефа С. Ная (2004), Ніколаса Дж. Куала (2006), Томаса Л. МакФейла (2010), Жикіци З. Паговського (2015) та С. А. Гуцала (2015). Проблематику ефективності розбудови цифрової економіки та суспільства, а також здійснення цифровізації публічного управління нами було розглянуто у попередніх дослідженнях (Цифрове врядування, 2020). Невирішеною частиною загальної проблеми залишається відсутність єдиної науково обґрунтованої методології застосування цифрових засобів масової комунікації у сфері публічної дипломатії. Вибір мультидисциплінарного підходу дослідження зумовлений необхідністю подолання фрагментальності знань у галузі державного управління стосовно проблематики впровадження органами державної влади інструментів цифрової дипломатії.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою статті є аналіз особливостей формування соціально-інституційного конструкту цифрової дипломатії.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Загально визнаною є думка про те, що термін «публічна дипломатія» з'явився у 1965 р. завдяки концепції Едмунда Гуліона, який вважав, що вона є відкритою (нетаємною) та впливає на громадськість у формуванні та реалізації зовнішньої політики, охоплює ті виміри міжнародних відносин, які перебувають поза межами традиційної дипломатії, культивує необхідну органам владі зовнішню громадську думку, сприяє взаємодії приватних груп та інтересів однієї країни з іншими, інформує громадськість усередині країни про її закордонні справи та результати зовніш-

ньої політики, стає ефективним комунікативним інструментом для тих, повсякденною роботою яких є спілкування та взаємодія, а також забезпечує процеси здійснення міжкультурних комунікацій (Thomas L. McPhail, 2010). На думку фахівців центру Едварда Р. Мерроу, центральним елементом публічної дипломатії є транснаціональний потік інформації та ідей (Public Diplomacy Alumni Associationl, 2008). На сучасному етапі розвитку суспільно-владних відносин запровадження цифрових технологій докорінно змінить інформаційно-комунікативну діяльність дипломатичної служби та значно розширить межі варіабельності публічної дипломатії.

Інституційність дипломатичного протоколу класично характеризується жорсткою статусно-ієрархічною структурою, а його комунікативний дискурс формується завдяки висловлюванню думок за допомогою стереотипних текстів та сталих формулювань. Комунікативна специфіка цифрового дипломатичного простору визначається інституційною та персоніфікованою роллю адресанта, який уповноважений державою здійснювати політично-медійну діяльність у сфері зовнішніх зносин. У процесі інформування суспільства сучасний дипломат застосовує у своїй діяльності певні журналістські методи деякою мірою завдяки вмінню самостійно формувати інформаційні потоки у цифровому комунікативному середовищі, використовуючи при цьому власний потенціал креативності. При цьому для нього є обов'язковим дотримання встановленої корпоративної дипломатичної культури незалежно від того, які саме цифрові інструменти використовуються на практиці для впливу на цільову аудиторію (сайти, соціальні мережі).

Отже, роль, що зростає, цифрових комунікативних практик у дипломатичній сфері спричинює підвищення рівня креативності сучасних дипломатів, яка реалізовується на їх особистих (персоніфікованих) акаунтах та офіційних сторінках зовнішньополітичних інституцій у соціальних мережах. У цьому контексті під креативністю слід розуміти вміння подолати стереотипність мислення, що є визначальним при проектуванні та створенні цифрових дипломатичних ресурсів. Саме креативність у дипломатичній діяльності гарантовано забезпечує вирішення завдань продукування інтересів держави та її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Створення відкритого інформаційно-комунікативного середовища сприяє формуванню позитивного іміджу та довіри до публічних інституцій країни. Завдяки креативності дипломатичної служби

відбуваються цифрові трансформації у сфері зовнішньополітичної діяльності держави.

Професіоналізм, соціальна відповідальність, гуманізм, патріотизм та креативність є головними якостями сучасної публічної дипломатії, адресантами (суб'єктами) якої є державні діячі та дипломати (державна дипломатія), недержавні організації та громадські активісти (суспільна, громадська або так звана «народна» дипломатія), які представляють країну на міжнародній арені. Сфера цифрової дипломатії складається з кількох основних сегментів міжсуб'єктної комунікації: міжурядова дипломатія – G2G (взаємодія «уряд-уряд» двох або більше країн); взаємодія уряду та закордонної цільової аудиторії – G2F («уряд-іноземці»), міжнародна взаємодія недержавних організацій та громадян з іноземною спільнотою – N2F, C2F («недержавні організації-іноземці»), «громадяни-іноземці»). Дипломатична служба України (на відміну від громадської дипломатії) тільки розпочинає запроваджувати цифрові інструменти в роботу державних органів, які здійснюють відповідну діяльність у сфері зовнішніх зносин. Цей процес неможливий без опанування представниками дипломатичного корпусу сучасних цифрових компетенцій. Креативні дипломати, застосовуючи цифрові технології, здатні як до системних змін у своїй професійній діяльності, так і до ефективної модернізації комунікативних інструментів взаємодії держави з громадянським суспільством. Особистісному впливу адресантів зовнішньої політики на цільову аудиторію, а відтак і на суспільне життя, сприяє їх креативність, дає змогу відійти від існуючих обмежень соціальної інклюзії. Прояв особистісних якостей нового покоління дипломатів є результатом застосування креативного потенціалу, при цьому самореалізація та соціальна відповідальність спричинені їх співучастю у виробленні зовнішньої державної політики країни, тим самим породжують відчуття співвідповідальності за просування національних інтересів на міжнародній арені.

Інтент-аналіз виявляє пропагандистську та маніпулятивну функції цифрової дипломатії, які нерідко застосовуються разом із інформативною, презентативною та комунікативною функціями публічної дипломатії. Разом з тим важливо пам'ятати, що маніпулювання, дифамація та викривлення інформації завжди негативно сприймаються європейською аудиторією, цінності якої базуються на захисті прав і свобод людини. Особистість (персона) дипломата, який представляє країну та уособлює її імідж, повинна позитивно

сприйматися світовою та європейською спільнотою, що завжди спрощує політичний діалог у сфері зовнішніх зносин. Цьому також сприятиме використання в соціальних мережах постів та коментарів з вираженою позитивною конотацією.

Організаційно вплив сугестора на сугерендів у сфері традиційної дипломатії має вертикальний характер, тобто один адресант (МЗС, дипломат) масово поширює інформацію для великої кількості адресатів, при цьому виключається можливість зворотного зв'язку. У цифровій дипломатії вплив на сугерендів справляється горизонтально, завдяки комунікації рівностатусних учасників віртуального простору (мережі «Інтернет»), що сприяє публічності у виробленні міжнародної політики. Цифрова дипломатія стає ефективним інструментом так званої «м'якої сили» (від англ. *soft power*), за допомогою якої влада досягає в зовнішніх зносинах необхідного результату через свою політичну привабливість і авторитетність у процесі розвитку міжнародного діалогу та співробітництва. Основними завданнями сугесторів цифрової дипломатії є формування потрібного сприйняття зовнішньої політики та іміджу країни, зокрема через інформування цільових аудиторій та коментування заходів з реалізації (просування) інтересів держави, а також захисту прав і свобод своїх громадян, які перебувають за кордоном.

Цифрова дипломатія стає ефективною інформаційно-комунікативною діяльністю у сфері зовнішніх зносин, яка здійснюється за допомогою digital-технологій. Для інституту цифрової дипломатії характерними є певні специфічні ознаки, багаторівневі складові, цільове спрямування діяльності адресантів зовнішньої політики і технології таргетивного впливу на визначені цільові аудиторії. Популярним інформаційним простором, у якому застосовуються інструменти і технології цифрової дипломатії, є соціальні мережі «Твітер» та «Фейсбук» завдяки їх «блоговій» адаптивності та широким комунікативним можливостям. Цифрові дипломатичні стратегії спрямованого впливу на громадську думку та масову аудиторію тісно пов'язані зі сферою формування стратегічних комунікацій. Цифрова дипломатія, стаючи ефективним інструментом миттєвого реагування влади на ситуативні політичні виклики та міжнародні події, в глобальному вимірі формує потужну систему комунікацій міжнародної спільноти, просуваючи стратегічні інтереси країни в інформаційному середовищі її функціонування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування сучасного соціального конструкту публічної дипломатії неможливе без

реформування в Україні системи дипломатичної служби на всіх її організаційно-структурних рівнях через упровадження повсюдного цифрового врядування, а також налагодження успішних комунікацій між інститутами держави та громадянського суспільства. Інструменти цифрової дипломатії породжують нові нестереотипні політичні рішення, які якісно відрізняються від традиційних інструментів державного управління у сфері зовнішніх зносин.

Недостатність професійних кадрів, які володіють цифровими навичками та ефективно використовують свій креативний потенціал, призводить до формалізму, малоефективності та статичності дипломатичних процедур, а також спричинює стагнацію розвитку нових комунікативних практик зовнішньополітичного дискурсу. Ухвалення регулюючих нормативно-правових актів, які стимулюватимуть опанування цифрових компетенцій у дипломатичній сфері, дає можливість залучати недержавні організації, що формально та неформально представляють Україну на міжнародній арені.

Відсутність єдиного стратегічного підходу та неузгодженість у здійсненні цифрових трансформацій на всіх організаційно-структурних рівнях дипломатичної служби значно знижує результативність упровадження будь-яких новацій. Існуюча аморфність інституту цифрової дипломатії спричинена відсутністю єдиного координуючого центру прийняття управлінських рішень. На ін-

ституційному рівні цю проблему повинен вирішити профільний заступник міністра з цифровізації CDTO (Chief Digital Transformation Officer) у МЗС України, посаду якого рекомендовано запровадити на виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» від 3 березня 2020 р. № 194.

Цифрові засоби масової комунікації стають сферою креативних рішень та новою інноваційною платформою для здійснення практичної діяльності всіх суб'єктів публічної дипломатії, взаємодія (комунікування) яких позитивно впливатиме на спільне вироблення державно-управлінських рішень у сфері зовнішньої політики, просування національних інтересів держави та захисту її громадян за кордоном. Цифрова дипломатія є сферою перспективного розвитку механізмів відстоювання державних інтересів країни та формування її позитивного іміджу у сприйнятті світового співтовариства. Формування нового соціального конструкту механізмів застосування цифрового потенціалу у сфері публічної дипломатії сприятиме впровадженню нових комунікативних практик державного управління.

Список використаних джерел

- McPhail T. L. *Global Communication: Theories, Stakeholders, and Trends*. 3rd ed. Wiley-Blackwell, A John Wiley & Sons, Ltd., Publication. 2010. P. 89. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=heEppDtfkNoC&pg=PA89>
- Nye J. S. Jr. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York : Public Affairs. 2004. URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_-_Joseph_S._Nye_Jr
- Pagovski Z. Z. *Public Diplomacy of Multilateral organizations: the Cases of NATO, EU, and ASEAN*. Los Angeles : Fuguero Press, 2015. URL: <https://www.uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/useruploads/u33041/Public%20Diplomacy%20of%20Multilateral%20-%20Full%20June%202015.pdf>
- Cull N. J. «Public Diplomacy» Before Gullion: The Evolution of a Phrase. 2006. URL: <https://www.uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>
- Мак'явеллі Нікколо. *Флорентійські хроніки*. Державець / пер. з італ. А. Перепаді. Харків : Фоліо, 2007. 511 с.

References

- McPhail, T. L. (2010). *Global Communication: Theories, Stakeholders, and Trends*. Burn this book. 3rd ed. Wiley-Blackwell, A John Wiley & Sons, Ltd., Publication. P. 89. Retrieved from: <https://books.google.com.ua/books?id=heEppDtfkNoC&pg=PA89>
- Nye, J. S. Jr. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York, NY : Public Affairs. Retrieved from: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_-_Joseph_S._Nye_Jr
- Pagovski, Z. Z. (2015). *Public Diplomacy of Multilateral organizations: the Cases of NATO, EU, and ASEAN*. Los Angeles, LA : Fuguero Press. Retrieved from: <https://www.uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/useruploads/u33041/Public%20Diplomacy%20of%20Multilateral%20-%20Full%20June%202015.pdf>
- Cull, N. J. (2006). «Public Diplomacy» Before Gullion: The Evolution of a Phrase. Retrieved from: <https://www.uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>

- What is Public Diplomacy? Public Diplomacy Alumni Association. 2008. URL: <http://www.publicdiplomacy.org/1.htm>
- Гуцал С. А. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. № 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2902
- Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації : Постанова Каб. Міністрів України від 03.03.2020 № 194. *Офіц. вісн. України*. № 23. Ст. 883. С. 250.
- Цифрове врядування : монографія / О. В. Карпенко та ін. ; за ред. О. В. Карпенка. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. 336 с.
- Makiavelli, N. (2007). *Florentiinski khroniky Derzhavets* [Florentine chronicles. The statesman]. A. Perepadi (per.). Kharkiv : Folio.
- What is Public Diplomacy? (2008). Public Diplomacy Alumni Association. Retrieved from: <http://www.publicdiplomacy.org/1.htm>
- Hutsal, S. A. (2015). *Publichna dyplomatiia ta stratehichni komunikatsii: vyznachennia kontseptualnykh osnov* [Public diplomacy and strategic communications: defining conceptual foundations]. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriiia «Politychni nauky»*. Is. 9. Retrieved from: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2902
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020). *Deiaki pytannia diialnosti pidrozdiliv z pytan tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii tsentralnykh ta mistsevykh orhaniv vykonavchoi vlady ta zastupnykiv kerivnykiv tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady, oblasnykh, Kyivskoi ta Sevastopolskoi miskykh derzhavnykh administratsii z pytan tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovyykh transformatsii i tsyfrovizatsii* : postanova № 194. *Ofits. visn. Ukrainy*. Is. 23. St. 883. P. 250 [in Ukrainian].
- Karpenko, O. V., Humenna, K. R., Denysiuk, Zh. Z., Zaporozhets, T. V., Karpenko, Yu. V., Kiliievych, O. I. ... Shaikhet, S. O. & Karpenko, O. V. (Ed.). (2020). *Tsyfrove vriaduvannia* [Digital Governance]. Kyiv : IDEIA PRYNT, 336 p. [in Ukrainian].

Карпенко Олександр Валентинович, доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри інформаційної політики та цифрових технологій, Національна академія державного управління при Президенті України, 03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20
Рибченко Артем Сергійович, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Швейцарській Конфедерації, 5, Feldeggweg, Bern, 3005, Schweiz

Цитування: Карпенко О. В., Рибченко А. С. Формування соціально-інституційного конструкту цифрової дипломатії. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2020. № 2 (97). С. 5–9.

Стаття надійшла: 15.06.2020

Схвалено до друку: 30.06.2020

Karpenko, Oleksandr V., Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Head of Information Policy and Digital Technologies Department, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine
 E-mail: dr.karpenko@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-9301-7973>
Rybchenko, Artem S., Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the Swiss Confederation, 5, Feldeggweg, Bern, 3005, Schweiz
 E-mail: infpol@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-0335-3536>

Citation: Karpenko, O. V., Rybchenko, A. S. (2020). *Formuvannia sotsialno-instytutynnoho konstruktiv tsyfrovoy dyplomatii* [Formation of the social and institutional construct of digital diplomacy]. *Bulletin of the NAPA. Series «Public Administration»*. Is. 2 (97). P. 5–9 [in Ukrainian].

Article arrived: 15.06.2020

Accepted: 30.06.2020